

**SAĞLIK BİLİMLERİ
FAKÜLTESİ**

**BESLENME VE DİYETETİK
BÖLÜMÜ**

BES 224-Besin Zehirlenmeleri

Öğr. Gör. Dr. Zeynep UZDİL

11. Besinlerin Fermentasyonu

**BES 224-Besin
Zehirlenmeleri**

Hafta-11

Fermentasyon

- Pürivat;
- Etanol
- Laktik asit
- Asetik aside dönüştürülür

Fermente besin ürünleri

- Şarap
- Bira
- Süt ürünleri: yoğurt, peynir
- Sebzeler
- Et ve kümes hayvanları
- Balık ve deniz ürünleri
- Geleneksel ürünler
- Kakao ve kahve

Şarap

- Meyve suyu
- Özellikle şeker oranı yüksek üzümden
- Şarap/tatlı şarap/köpüklü şarap
- Meyve yüzeyindeki mayalar:
- Kloeckera, Hanseniaspora,
Saccharomyces cerevisia, S.ellipsoideus

Şarap

- Doğal fermentasyon
- Uyarılmış fermentasyon
- Malolaktik fermentasyon;
- Alkolik fermentasyondan 2-3 hafta sonra başlar, 2-4 hafta sürer
- Şaraptaki laktik asit bakterileri veya eklenen Leuconostoc oenos. L-malik asit dekarboksilasyonla L-laktik aside dönüşür

Şarap

Kırmızı	Beyaz
Ezme, sülfür dioksit eklenmesi	Ezme, sülfür dioksit eklenmesi
Meyve suyu ve kabukları	Fermentasyon öncesi işlemler
Maya ile inkübasyon	Pres: kabuklar ayrılır
Yumuşatma ve kısmi fermentasyon	Meyve suyu
Pres	Maya ile inkübasyon
Fermentasyonun tamamlanması ve tortunun uzaklaştırılması	Fermentasyon
	Maya tortusunun uzaklaştırılması

Malolaktik fermentasyon
Yıllandırma
İnceltme ve saydamlaştırma

Köpüklü şarap

- Şaraba son derişim 2.4 mg/ml olacak şekilde şeker eklenir
- Uygun bir *S.cerevisiae* suşu eklenir
- Karıştırılır ve şişelenir
- Şişeler yüksek basınca dayanacak şekilde kapatılır
- 12-15 derecede 3-6 ay içinde fermentasyon tamamlanır
- Maya tortusu özel yöntemle alınır

Şarap

- Sokak suşları %4 etanole dayanıklı
- Üretimde kullanılan mayalar %14 etanole dayanırlar ancak %10'a ulaştıktan sonra fermentasyon yavaşlar
- Fermentasyon sırasında ısı açığa çıktığından sıcaklık kontrol altında tutulmalıdır
- Kırmızı şarap 20-30 derecede 7 gün
- Beyaz şarap 10-18 derecede 7-14 gün
- Toksin üretirek istenen mayayı öldüren mayalar (*S.cerevisiae*, *Candida*, *Pichia* suşları) sorun olabilir

Şarap

- *Bacillus*, *Clostridium* gibi sporlu bakteriler üreyerek bozulmaya neden olabilirler
- Özellikle bozuk üzümlerdeki küfler şarap oluşumunu olumsuz etkiler
- Anaerob ortam ve sülfür dioksit küf yükünü azaltmaya yardımcı olabilir

Sirke

<ul style="list-style-type: none"> • Saf etanol • Üzüm suyu, şarap • Elma suyu (şeker oranı yüksek) 	<ul style="list-style-type: none"> • Distile sirke (asetik asit) • Üzüm sirkesi • Elma sirkesi
--	---

Bira

	Şerbetçi otu ile kaynatma	
Malt (çimlenmiş arpa)		
Nişasta, şeker	Arpa mayası	Bira
Islatma çimlendirme, kurutma	<i>Saccharomyces cerevisiae</i> , <i>S.carlsbergensis</i>	
	Yüksek sıcaklıkta koyu renk: dark	

Bira

- Mikrobiyal kontaminasyon önemli bir risk
- Küfler daha çok depolanma sırasında kontamine eder (Aspergillus, Penicillium, Fusarium..) mikotoksin oluşabilir
- Mayalar (Brettanomyces, Candida, Debarymyces..)asetik asit oluşumu ve bulanıklığa neden olabilirler
- Laktik asit bakterileri (Lactococcus, Pediococcus) diasetil oluşumu ve bulanıklığa neden olur

Alkol oranı daha yüksek içkiler

- Fermentasyon ile elde edilen etanol özel yöntemlerle yoğunlaştırılır
- Rakı, viski, votka yapılır
- Fermentasyonla elde edilen içkilere etanol eklenir
- Kuvvetlendirilmiş şaraplar: şeri, brendi

Fermente süt ürünleri

- Peynir
- Yoğurt
- Kefir
- Kımız

Fermente süt ürünleri

- Başlangıç kültürü
- Özel olarak eklenen ikincil kültürler
- Aroma veren bileşiklerin oluşumu (diasetil, asetaldehit..) peynirde gözenek (CO2)
- Proteolitik sistemler
- Süt ürünleri önemli: Laktokoklar genetik yapısı ilk incelenmeye başlanan bakterilerden

Fermente süt ürünleri

- Sütten **yoğurt**
- Lactobacillus delbrueckii subsporu bulgaricus ve Streptococcus thermophilus

Fermente süt ürünleri

- Sütten peynir
- Lactococcus lactis subsporu cremosis
- Lactococcus lactis subsporu lactis
- Streptococcus thermophilus
- Lactobacillus delbrueckii subsporu bulgaricus
- Lactobacillus helveticus
- İkincil kültürler:
- Leuconostac, Penicillium
- Sitrat+Lc.lactis subsporu lactis
- Geotrichum candidum

Fermente süt ürünleri

- **Sorun:**
- Sütteki antibiyotikler
- Başlangıç kültürünün aşırı olgunlaşmış olması
- Heterofermentatif bakterilerle kontaminasyon
- Bakteriyofajlar nedeniyle eklenen bakterilerin ölümü

Fermente sebzeler

- Gıdanın korunması ve raf ömrünün uzaması
- Özgün tat, koku ve dokunun gelişmesi
- Doğal toksin ve istenmeyen maddelerin (nitrat, nitrit..) azaltılması/yok edilmesi
- Üründe istenen bazı metabolitlerin artması (laktik asit, aminoasitler...)
- Gıda hazminin kolaylaşması
- Gıdanın biyoyararlanımının artması: barsakta demir emiliminin kolaylaşması
- Yeni ürünlerin geliştirilmesi: soyadan peynir benzeri tofu yapımı

Fermente sebzeler

	Aracılığı ile	
Zeytin Kornişon Beyaz lahanası Patlıcan Enginar Karnabahar Biber Yeşil domates Yeşil fasulye	<ul style="list-style-type: none"> • Laktik asit bakterileri • Leuconostoc mesenteroides • Lactobacillus spp.Acenotobacter aceti, • Aspergillus • Saccharomyces cerevisiae 	Zeytin Turşu

Fermente sebzeler

- Fermentasyonu etkileyen etmenler:
- İşlenen sebze/meyvenin kalitesi
- İşlenen gıdanın üzerindeki flora
- İşlemek için kullanılan teknoloji: soyma, parçalama, bütün işlenecek ürünler için boyutlara göre ayırma, alkali işlem
- Katkı maddeleri: tuz, CHO (fermente olur ve asiditeyi artırır), protein içeriği (asiditeyi tamponlama etkisi)
- Fajlar genellikle sorun olmaz, saf kültür kullanılmıyor

Fermente et ve kümes hayvanları

	Doğal laktik asit bakterileri	Salam Sosis Sucuk
Etin parçalanması Tuz, baharat, koruyucu ve başlangıç kültürünün eklenmesi		
Homojenizasyon Yarı geçirgen bir kılıfa hava kalmayacak şekilde doldurma Olgunlaştırma Bazen tütsüleme Istıma ile inokulumun ve patojen bakterilerin yok edilmesi Kurutma	<ul style="list-style-type: none"> Lactobacillus Lactococcus Pediococcus Leuconostoc Streptococcus Enterococcus Vagococcus 	

Fermente et ve kümes hayvanları

- Başlangıç kültürü:
- Homofermentatif olmalı
- Tuza dirençli olmalı
- Nitrit içeriğini azaltmak için sodyum askorbat eklenebilir

Fermente balık ve deniz ürünleri

- Özellikle uzakdoğuda çok yaygın
- Et ve kümes hayvanları fermentasyonu ile benzer
- Balık sosu, balık ezmesi gibi

Geleneksel fermente besinler

Un	Saccharomyces cerevisiae Laktik asit bakterileri Diğer mayalar	Ekmek
----	--	-------

Geleneksel fermente besinler

Tahıllar Yoğurt	Laktik asit bakterileri	Tarhana
--------------------	-------------------------	---------

Kakao

- Theobroma cocoa
- fermentasyon: tat için önemli
- Kurutma
- Homofermentatif laktik asit bakterileri
  - Asetik asit bakterileri
  - Mayalar
  - Escherichia
  - Aerobacter
  - Bacillus
  - Fusarium

Kahve

- Fermentasyonun tada etkisi azdır
- Çekirdeklerin ayrılmasını sağlar
- Tada asıl etki eden kavurma işlemi

